

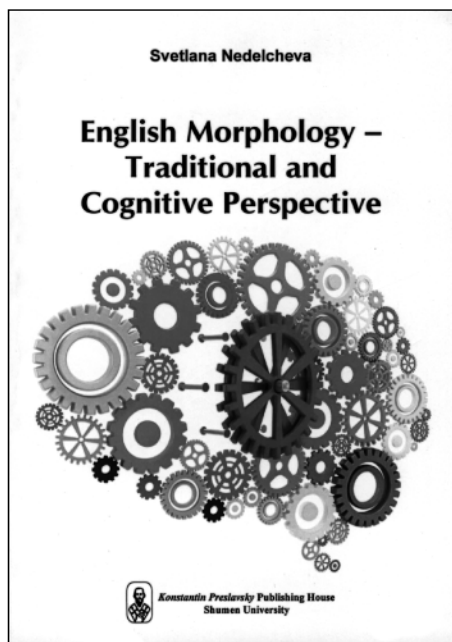
ОТ ТРАДИЦИОННИТЕ КАТЕГОРИИ КЪМ КОГНИТИВНА ПЕРСПЕКТИВА В АНГЛИЙСКАТА МОРФОЛОГИЯ

Svetlana Nedelcheva. *English Morphology – Traditional and Cognitive Perspective*. Shumen: Shumen University Publishing House, 2012, 224 p.
ISBN 978-954-577-625-0

Свилен Станчев
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Публикуваната неотдавна от издателството на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ *Английска морфология – традиционна и когнитивна перспектива* на гл. ас. д-р Св. Неделчева съчетава качествата на теоретично пособие и учебник по морфология на съвременния английски език, предназначен за студенти филолози от университетските специалности „Англистика“ и „Приложна лингвистика с английски език“. Описанието е на синхронно равнище и предложеният материал е предназначен като учебно пособие за лекциите и семинарите по морфология на английския език.

Изложението е организирано в десет глави – уводно-теоретична Глава 1 и още девет глави, съответстващи на основни класове думи и техните категории в английския език. След всяка теоретично-описателна глава има предвидени упражнения, които могат да се използват както за работа в час, така и за самостоятелна подготовка – в края на книгата има „ключ“ с отговорите на задачите в упражненията. В първата глава се прави уточняване на използваната в изложението терминология, както и кратко въвеждане на когнитивния ракурс в

съпоставка с традиционното структурно описание. Останалите глави съответстват на основни морфологични класове думи: започва се със съществителното и неговите категории, именната фраза с нейните определители (*determiners*), по-второстепенните класове на прилагателните и наречията, а след това и основната типология на видовете глаголи и вербалната фраза с нейните категории. Втората и третата глава на книгата са посветени на съществителното име като един от двата главни класа морфологични единици. Във втората глава са събрани и представени в отделни подглави типовете съществителни имена по традиционно наложилите се класификационни параметри, както и категориите на съществителното – *число, род, надеж*. Отделено е внимание и на специфичната за английския морфо-синтаксис проблематика, свързана със съгласуването по число, практическата липса на формален граматически род и съотнасянето към признаци като „одушевеност“ и „пол“, генеричната употреба на мъжкия род и др. В следващата Глава 3, в специфичния за английската морфология клас *determiners* на именната фраза, е представено описанието на членовете форми, числителните, различните видове местоимения, които наред с определителния и неопределителния член също изпълняват функциите на „определител“ (*determiner*) на съществителното име.

Четвърта глава е сравнително кратка и разглежда второстепенните класове думи „прилагателни“ и „наречия“ и техните функции в английския морфосинтаксис.

Особено подробно – в рамките на няколко отделни глави – е представен глаголът като главен клас думи и централна единица в съвременните verbo-центрични теоретични модели. Глава 5 предлага таксономия на различни видове глаголи основно по лексикални, граматични, синтагматични и семантични показатели. В отделни подраздели са описани традиционните разграничения между правилни и неправилни глаголи, пълнозначни и спомагателни, моноксемни и съставни/фразови глаголи, преходни, непреходни и глаголи-връзки. Накратко е представена и връзката на традиционното разделение между преходни и непреходни глаголи с възможностите за съчетаемост на глаголната лексема като изреченски предикат и понятието за валентност. В рамките на същата пета глава се предлага и семантична класификация на лексикалните глаголи, последвана от парадигмите на личните и неличните глаголни форми. В отделни подраздели са изведени неличните форми на глагола, които в английския са широко използвани, за разлика от по-ограниченото им прилагане и дори пълната липса на една от тях – инфинитива – в българския. В тази доста обхватна по своето съдържание пета глава на учебното пособие освен типологизация на глаголните лексеми по различни параметри се прави и връзка към контактната повърхност между морфологията и синтаксиса на английския глагол. Следващите четири глави – 6, 7, 8 и 9 – съвсем логично отделят внимание на основните за глагола категории *залог, време, вид (аспектуалност)* и *модалност*. Наред със специфичната и свързана с глаголната

валентност категория на *залога*, разгледана в Глава 6, следващите три глави предлагат съчетание от традиционно и основано на когнитивна перспектива описание на основните три категории, модулиращи глаголното значение по отношение на съществения за глаголната лексема в нейната синтагматична реализация TAM (Tense – Aspect – Modality) характеристики.

От чисто теоретична гледна точка няма основателна причина формите за изразяване на бъдещо действие (Futurity) да са обособени в отделна Глава 10 – традиционно те се причисляват към категорията за *време на глагола*, а по строго научно-теоретични съображения мястото им е по-скоро в рамките на *модалността*. Това е отчетено от автора в кратък заключителен параграф на Глава 10, представящ съвсем сбито становищата на езиковеди с когнитивна ориентация. Все пак поради практико-приложния характер на разглежданото учебно пособие авторката е предпочела структурните средства за изразяване на „бъдещност“ да са представени като обособена група в отделна глава.

Това учебно пособие е различно от други подобни по това, че то не се ограничава единствено в традиционния структурен подход към въвеждането и усвояването на морфологичните класове и категории, а предлага също така и една по-модерна, когнитивна перспектива към тази основна езиковедска дисциплина. Това определено е положителна страна на книгата, но едновременно е и предизвикателство за студентите, защото повишава теоретичния стандарт на пособието. Предложеното теоретично описание е амалгама от традиционни структурни категории, маркери и класификации, от една страна, и когнитивна интерпретация, от друга. Теоретичната обосновка на морфологичните класове и категории се допълва от практически упражнения, изградени на базата на събран езиков материал от оригинални британски и американски текстове, както и от интернет източници. В края на пособието е предложен „ключ“ с правилните решения на поставените задачи, което го прави подходящо и за самостоятелна работа.

Със своето богатство от теоретичен материал и двааспектен подход при въвеждането на понятията и категориите на английската морфология, допълнено и от практически задачи и упражнения, учебното пособие, предложено от гл. ас. д-р Светлана Неделчева е полезно допълнение в учебната литература за студентите, които преминават курс на обучение по английски морфосинтаксис.

FROM TRADITIONAL CATEGORIES TO A COGNITIVE PERSPECTIVE IN ENGLISH MORPHOLOGY

Assoc. Prof. Svilen Stanchev, PhD

✉ „St.Cyril and St.Methodius“ University of Veliko Tarnovo
2, T. Tarnovski St.
5003, Veliko Tarnovo, Bulgaria
Email: sbstanchev@yahoo.co.uk